

VAN DE VINKENBAAN: IETS OVER VINKEN.

Wanneer de lang verwachte Septembermaand in het land is, komen al spoedig de eerste vinken aangewipt en dan zwelt ons vinkershart! Bij het zien van de eerste vink, dan voel je weer zoiets, dat je niet zeggen kunt, zo blij, zo echt gelukkig blij! Je zou het dan wel aan een ieder willen zeggen, dat je de eerste vink gezien hebt, het eerste Septembervinkje, dat je kwam vertellen, dat de trek was ingezet, dat het niet zo lang meer duren zou, of je zag er meer. De Septembertjes hoorden onder mijn liefste vinkjes, omdat je van deze vogels zoveel goeds te verwachten had. Het waren gewoonlijk in ons land geboren vogels, die dikwijls uit goed slaande ouders kwamen en waarvan je er vele zeer mak maken kon.

De jonge vogels komen het eerst, al heel vroeg in September. Gewoonlijk zijn ze alleen en komen met lange zetten, „tjok tjok”, in het hout neergestreken. Hun witte schildjes lichten in de zon. Even zitten ze rustig te kijken, dan komen ze op de baan, zo rustig als het maar kan. Echt ónvinkerig, want vinken zijn anders maar stug.

Fig. 1. Vinkenloper op de baan.

Wanneer men nu zo'n eerste vinkje van dichtbij beziet, dan zal men bemerken, dat hij veel lichter van kleur is, dan de later komende Noorderling. Ook lijkt hij iets kleiner. De gehele bouw is kleiner, beschaafder, zou ik zeggen. Wanneer men nu zo'n vinkje opgekooit heeft en op een rustig plaatsje zet, zal hij heel weinig drukte maken. Met bewonderenswaardige kalmte zal hij zijn nieuw bestaan bezien; ja, die eerste vinkjes verschillen opmerkelijk veel van hun noordelijke broeders, waarvan ook eerst de jongen komen, al in begin October. Doch deze jonge vinken zijn grover, en donkerder van kleur. Wanneer men beide wegen zou, geloof ik stellig, dat de Noorderling wel een paar gram zwaarder zou blijken te zijn, dan zijn Hollandse soortgenoot. De Septembertjes hebben een matige groene staartvlek, terwijl de jonge Noorderkwinkers een veel grotere en donkergroene staartvlek vertonen. Wanneer je zo'n trekvink in een kooi zet, ben je nog niet gelukkig. Hij doet niets anders dan raggen en vliegen. Het is een zeldzaamheid, wanneer men onder die Noorderlingen een makke heeft, evenals het een zeldzaamheid is, wanneer men onder die Septembertjes een stugge treft. Hoe komt dit nu? Het is mij altijd een raadsel geweest. Ook het gekwink van de Septembervink is lichter van toon, maar helderder en klankrijker dan dat der Noorderlingen. Ook komt het dikwijls voor, dat een Septembervink uit zich zelf de zo gewenste „rezwiet”-slag gaat zingen. Ik durf haast zeggen, dat dit met een Noorderling nog nooit is voorgekomen.

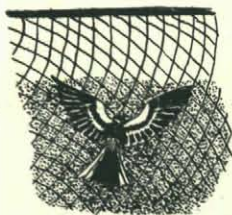

Fig. 2. het net boven zijn kopje dicht te zien vouwen.

Hoe de beide vinken zich op de baan laten vangen, is ook nogal verschillend. De eerste, dus het Septembertje, komt, zoals gezegd, gewoonlijk kalm, met lange stoten in het hout gewipt, zit dan dikwijls eerst nog wat te kwinken, alvorens hij zich wat verzet. Je kunt hem dan zo aanzien, dat hij eerst je hele zaakje eens goed bekijken wil. Dan gaat hij nog een takje lager en kwinkt intussen nog wat. Wanneer men nu zingende vinken aan de baan heeft, zal hij voor deze buitengewoon veel belangstelling tonen. Menig keer valt hij bij die zangers, vóór de baan, in. Dat moeten wij nu juist niet hebben, want wij kunnen hem pas nemen, wanneer hij op de baan gaat zitten. Maar wij geven hem voldoende tijd om alles eens af te neuzen. Hij is toch al voor 90 % gevangen. Zodra een Septembervinkje in ons gehoor komt, ik bedoel dan in ons vinkengehoor, gaat hij niet licht meer weg. Als hij nu weer een tijdje in het hout heeft gezeten, wil hij ook nog wel eens op ons dijkje vallen. Dit is wat hoger dan de baan en het is net, alsof de eerste vinken de hoogste gedeelten graag uitzoeken. Onze vinken-

loperij heeft hij natuurlijk reeds lang gezien, maar om bij deze neer te vallen, daar wacht hij nog wat mee. Zijn gehele doen is rustig. Net als je het niet van hem verwacht, zal hij op de baan neerstrijken om het net boven zijn kopje dicht te zien vouwen.

De Noorderlingen aan de andere kant zijn heel wat lastiger te vangen dan hun Septembersoortgenoten. Of dit nu komt, doordat ze in grote partijen komen of doordat er veel meer trekdrift in hun leden gevaren is, weet ik niet. Natuurlijk is ook het weer van invloed bij het vangen, maar toch heb ik in mijn drie en dertig jaren vinkerspractijk moeten bemerken, dat bij ogenschijnlijk hetzelfde weer en dezelfde wind en windsterkte, de eerste vinkjes zich veel gemakkelijker laten vangen en zich veel rustiger gedragen dan de later komende. Nu geef ik graag toe, dat die later komende veel meer haast hebben om weg te komen en zich daardoor minder rustig gedragen (zgn. „ril” zijn bij het vangen), maar hoe moet ik nu verklaren, dat die opgekooide Septembertjes veel makker in gevangen staat zijn, dan hun Noordelijke soortgenoten? Dit zijn voor mij van die onverklaarbaarheden, waarvoor ik geen oplossing kan vinden. Mogelijk zou het zijn, dat de kwaliteit van de grond, waarop wij vangen, en de geur daarvan invloed hebben. Dit denk ik omdat de laatkomers zo vreemd vreesachtig en achterdochtig doen. Het is net alsof zij in alles iets verdachts zien. Wel is mij gebleken, dat men deze vinken beter op

een polderbaan dan op een duinbaan kan vangen. Misschien dat de grond hier meer op die van hun geboorteplaatsen lijkt.

Ook op een polderbaan gaf echter het vangen van zulke Noorderlingen ons veel ergernis. Wanneer ze zich in de lucht veel laten horen met hun getjok-tjok-tjok, dan is er nog wel kans, dat wij wat vangen, maar als ze zich weinig of niet laten horen, dan is het mis en moeten wij ze met enkele tegelijk zien te bemachtigen, want een beetje slag krijgen we dan zeker niet.

Fig. 3. Hoog trekkende vinken.

Wanneer nu die vinken zich in de lucht hebben laten horen, dan doen ook onze eigen zangvinken meer hun best en wij horen voortdurend hun „ru tu tu tu tjam tjam tjam dis rezwiet” uitklinken, waarop de wilde vinken dadelijk reageren door in het hout te komen. Maar ook dat wil nog niet zeggen, dat ze zo maar gevangen zijn, o neen, het duurt nog wel even, eer wij kans krijgen, er wat uit zo'n bos te tikken. Eerst zitten ze even stil en met hunne kopjes in de wind te schommelen. Daarna durft er één het te wagen, naar onze lopers te steken, doch stijgt dadelijk weer op en gaat midden in het hout zitten. Intussen zijn ook de anderen iets lager gekomen en steken er ook van hen enkele de baan over. De enkeling, die even gaat zitten, vliegt dadelijk met uitgerekte hals weer op. Soms lijkt het wel, of de baan een gloeiende plaat is, waarop ze hun pootjes branden. Als onze zangvogels nu maar voortdurend blijven slaan, dan lukt het nog wel er wat te vangen. Wanneer wij echter geen zingende vinken aan de baan hebben, dan zal het ons nog heel wat meer moeite kosten, om er wat te bemachtigen. Wanneer ik U zeg, dat er, ondanks alles, op gunstige dagen bij Zuidewind wel eens meer dan duizend in drie dagen door één vinker aangebracht werden, dan begrijpt U hoeveel er op zo'n dag doorkomen. Een andere vanger heeft mij wel eens verteld, dat hij in één slag meer dan honderd vinken gevangen had, maar dat geloof ik niet. Het was vroeger onder de vinkers al net eender als nu nog onder de vissers: de snoek wordt steeds langer naarmate hij ouder wordt. Nu, die geweldige slagen van sommige vinkers zijn ook altijd heel lang geleden.

Nu wil ik U van onze zangvinken nog een kleinigheid vertellen. Wanneer wij bijvoorbeeld tien goede zangers in ons bezit hebben, brengen wij er toch nooit meer dan twee naar buiten. Wanneer wij er meer naar buiten zouden gaan brengen, gaat de een de ander overbluffen en

schieten er toch maar een of hoogstens twee over, die nog zingen. Het is zaak, om, wanneer de eerste twee zijn uitgeslagen, deze naar binnen te brengen en twee anderen vanuit de kast in de hut weer op die plaatsen te brengen; zo zullen wij de gehele dag vinkengezang aan de baan hebben. Dit overbluffen van elkaar is ook een eigenaardigheid van de vinken, die maar bij weinig andere vogels voorkomt. Wel spreekt het van zelf, dat een in zijn broedgebied gevestigde zingende manvogel geen andere mannelijke soortgenoot kan dulden. Zodra hij er een hoort, zal hij hem dan ook komen weggagen. Nee; ik bedoel, dat dit overbluffen zelden voorkomt bij twee vogels, die opgekoooid zijn.

Wanneer wij echter geen zingende manvinken aan de baan hebben en het uitsluitend met zgn. verse kwinkers moeten doen, dan is ons leed dikwijls niet te overzien. Je krijgt er dan maar zelden rust in en het parool van de vinken is, om zo te zeggen, een op, twee af! Tref je het, dat het weer je tegen is, bijv. met stugge wind, dan hangt je de tong op het derde knoosp-gat, eer je een kooi vinken bij elkaar geworsteld hebt. En toch wanneer ik zo mopper, meen ik daar niet veel van, want immers, wij hebben behoefte aan spanning en opwindung; die geven ons toch de grote aantrekkelijkheid van het vangen. Ik denk, dat wanneer alle vogels zich zo maar voetstoots lieten vangen, de grote vangdrang bij ons mensen er spoedig af zou zijn. Wij zouden dan wellicht minder juichen bij het zien van ons eerste Septembervinkje!

De hiergeboren vink en de Noorderling gedragen zich bij winter ook nog al verschillend van elkaar. De noordertrekkers, die hier om de een of andere reden zijn achtergebleven, leven gedurende de wintermaanden groepsgewijs in grotere of kleinere partijen, doch zeer zelden alleen, zoals het thuisgebleven Septembervinkje dit doet. Deze is altijd alleen of bij tweeën, blijft steeds dezelfde plaats bewonen en is helemaal niet van zins bij sneeuw of vorst zich te verplaatsen. Nee hij blijft, waar hij is, is zelfs zo nodig in staat bij U aan huis te komen om te zien of daar iets te halen is. Je ziet hem dan bij zulke dagen in je onmiddellijke nabijheid. Hij is nog steeds te kennen aan zijn rankheid.

Hoe heel anders gedragen zich de hier achtergebleven noorderklanten. Ze zijn steeds in partijtjes bij elkaar, vreten bij de tuinders het vroeg gezaaide spinaziezaad op en vergasten zich bij alle voorkomende kansen. Ook azen zij veel in de bossen op beukenootjes. Wanneer er nu vorst of sneeuw geweest is, zullen zij spoedig verdwijnen.

Omstreeks 20 Maart, en dan bij Zuiden- of Zuidoostenwind met miezerig zoel weer, komen zij terug. Dan passeert ons een zeer klein deel van de vinken, die in het najaar ons land overtrekken. Het eigenaardige van die terugtrek van de vinken is, dat zij zich gewoonlijk eerst laat in de middag laten zien; wij vingen ze zelfs in de schemer nog. Hun topveertjes zijn nu afgesleten en zij vertonen ons hun mooiste kleed. Behalve hun donkerrood borstje hebben zij een blauwe kop en een leiblauwe snavel. Ook nu kunnen wij weer het verschil met onze eigen vinkjes goed zien. Ons vinkje heeft een enigszins steenrood borstje en het blauw van zijn kapje is iets lichter van kleur. De kleur op zijn snavel is niet gelijkmatig verdeeld, maar streperig langs de rand.

Ook in zang zullen de twee vinken veel van elkaar verschillen. Het Septembervinkje heeft

Fig. 4. Vinken komen in ons „gehoor”.

gewoonlijk een mooie baritonachtige z.g. „rezwiet” slag, terwijl de bij ons gebleven Noorderlingen altijd een rabbabbelslag hebben.

Fig. 5. *Vinkenman in prachtkleed.*

En nu nog een tegenstelling. Wanneer wij in Mei zo'n mooi Hollands vinkje op zijn broedgebied vangen (wij noemen hem dan takkeling) en deze in een kooi stoppen, zal hij ons helemaal niet meer zijn Septembergewoonten laten zien. Integendeel, hij zal ons de kooi afbreken en zich menigmaal zijn kop en de knokken stukvliegen. En de Noorderling zal zich in Mei juist behoorlijker gedragen! De takkeling is fel, veel strijd-lustiger dan de Noorderling. Daarom laat hij zich zoveel makkelijker vangen. Je zou hem haast kunnen pakken, omdat hij blind van woede op ons lopertje steekt. Onze zangvink, die wij voor het vangen hebben meegebracht, heeft hem nl. door voortdurend te slaan zo van streek gebracht. De Noorderling is minder strijdlustig. Het lijkt alsof hij zich niet op de juiste plaats gevoelt. Het is net, alsof hij leeft en geduld wordt onder de vreemden.

Ten slotte is het opmerkelijk, dat, wanneer men een zingende takkeling en een zingende Noorderling naast elkaar plaatst en zij elkaar een paar weken gehoord hebben, de takkeling de rabbabbelslag van de Noorderling gaat overnemen. Zo'n vogel krijg je nooit weer goed. Ook bij de vinken gaat het slechte er gemakkelijker in dan het goede!

Monster 1940.

D. Hoos.

(tekeningen van L. Tinbergen).

Naschrift.

De ongelovige lezer betwijfelt wellicht de waarde der futiele verschilpunten tussen „Septembers” en „Noorderlingen”, die de heer Hoos beschrijft. Daarom halen wij enige bijzonderheden aan uit een studie van J. Gengler (Buchfinken-Studien; Verh. Ornithol. Ges. in Bayern, 16, 101). Vooraf moeten wij weten, dat de Nederlandse broedvogels blijkens het ringonderzoek standvogel zijn en dat de doortrekkers langs de duinkust uit Scandinavië komen. Nederlandse broedvogels sluiten zich volgens Gengler het meest aan bij de vorm *Fringilla coelebs hortensis* uit Midden-Duitsland; Scandinaviërs benoemt hij als *Fr. c. coelebs*. Gengler zegt in zijn inleiding, dat men voor de kleurverschillen, die hij beschrijft, een „wohlgeschultes Farbenauge” moet hebben. Het volgende tabelletje vergelijkt zijn opgaven met die van Hoos.

	Gengler:		Hoos:	
	<i>Fr. c. hortensis</i>	<i>Fr. c. coelebs</i>	„Septembers”	„Noorderlingen”
Stuit . . .	ein lebhafteres Grün als alle bisher beschriebene Formen	das Grün des Burzels hat nur wenig gelbe Beimischung	matig groot groen	groot, donkergroen
Kopkap . .	reineres Blaugrau	dunkles Blaugrau	lichter	donkerder
Borst . . .	der braune Ton gering, der weinrote hervorstechend	mehr rotbraun als weinrot	steenrood	donkerrood (met oranje)
Postuur . .	—	—	licht	zwaar

Dit staaltje laat weer zien, met hoe verfijnde kennis van hun object de vogelvangers te werk gingen en hoeveel de vogelwaarnemers van hen te leren hebben. Uit de verdere beschrijvingen van den heer Hoos blijkt dit trouwens niet minder duidelijk. Moge dit alles de vogelvangers in de ogen der natuurbeschermers enigszins rehabiliteren!

L. TINBERGEN.